

Korigény és nevelő feladat

Idézték már és én is idézem itt Bodor Pál meggondolkoztató szavait: „Fájdalmas tapasztalat, hogy a hiteles folklórműsorok nem népszerűek [...], a népművészet nem népszerű.” (A Hét, 1978 márc. 10.)⁴⁷

Ez a mellbevágó tapasztalat, amelyet Bodor Pál mint a magyar tévéadás főszerkesztője szerzett, egybevág azzal az általános tendenciával, mely a népi kultúra bomlásának mai fázisában az egyes falvakban más-más fokon végbemegy. Másfelől éppen a táncházmozgalom erősödése bizonyítja, hogy a népi kultúra iránti érdeklődés ma korigény!

E kétféle megállapítás között az ellentmondás csak látszólagos. Amennyiben ugyanis valóság a népi kultúra bomlása, saját kultúrájának és művészetének elutasítása a parasztság részéről: nem kevésbé valóságos – és ebben nincs semmi különös – az a felfokozott érdeklődés, belső igény (és nem csupán divat!), hogy a városi kulturált közösségek fölkarolják a népi értékeket.

A Székelyudvarhelyen júniusban megrendezett második táncháztalálkozón a táncházak, amár közismert táncházmuzsikus-együttesek seregszemlájén mi, a résztvevők mindnyájan örömmel nyugtázhattuk, hogy a táncház, az évszázadok óta csiszolt és kifinomodott formakultúrával rendelkező népzenevel és népi táncokkal nemcsak hogy nem marad alul, de erőteljesen bírja az iramot a tiszavirág életű slágerekkel és modern táncokkal való versenyben: slágerek és táncok jönnek-mennek, a népi táncok pedig élnek és virágoznak.

Ez az eredmény nem véletlen és nem is olyan magától értetődő „természetesség”. Inkább arról van szó, hogy a táncházak immár több éves hagyományában helyesen alakult ki a követendő út, amit Katona Ádám így fogalmazott meg: „természetes és élő tánc” tanulás. Más szóval a táncházak nem mesterkéltek, megkoreografáltak, megrendezett és mások szórakoztatására szánt produkciókat próbáltak azokon a táncházestéken, hanem megízlelték a táncolás gyönyörűségét. Saját maguk kedvtelésére táncoltak, mégpedig nem akármit és akárhogy. A leghitelesebb népi táncokat táncolták, népdalokat énekeltek és népi tánczenére járták, amelyeket maguk kutattak fel és maguk a helyszínen sajátítottak el egymástól.

Így tehát nem csodálkozhatunk, ha ezen a seregszemlén ott voltak a „tanítómeseterek” is, öreg és fiatal férfiak és nők, akik saját táncukat adták tovább a táncházak tagjainak.

És miközben a találkozó résztvevői abban gyönyörködhettek, hogy ezekben a nem stilizált természetes táncokban úgy érvényesült az egyéni tehetség és improvizáció, ahogyan a népművészetben mindig is érvényesül: nem egyszerre dobbantottak, forogtak, mint a betanított, színpadra rendezett táncszámokban, sőt még az egyes táncosok által elkövetett sutaságok is elbűvölőek voltak a maguk természetes-

47 Lásd Bodor Pál: *Táncolni jó. (Néhány adat és gondolat a televízió magyar nyelvű műsoráról és a táncházmozgalomról)*. In: A Hét, 1977/45. 4.

ségében, nos, vajon nem arra gondoltak-e, hogy *az a bizonyos megfogalmazás a népi kultúra bomlásáról valamiképpen módosításra szorul?*

Először is az itt megjelent népi csoportokról az volt az őszinte benyomásunk, hogy megtörtént már lelkükben a „visszafogadás”. Hiszen azok az ifjak, akik tőlük tanulták meg a táncokat és énekeket, érdeklődésükkel és ragaszkodásukkal azt sugallták: nem is olyan elvetni való az, amiben így gyönyörködik együtt város és falu.

Azután pedig a nem táncázás érdeklődők, a közönség zsúfolt tömegeinek gyönyörúsége, a spontán kitörő tapsviharok nem azt igazolták-e, hogy a nagyközönség nevelhető és az ízlés dolgában olyat kell nyújtani, ami valóban érték?

A zsúfolt színpadteremben az előadások is azt akarták bemutatni a nagyközönségnek, hogy milyen értékeink vannak, és hogy ezeket meg lehet menteni és tovább lehet adni.

Kitérőnek tűnik, mégsem hallgathatom el, milyen híven szolgálta ezt a koncepciót a tévérendezés, személy szerint Csáky Zoltán: semmi „rendezés”, semmi beállítottság nem volt. Csak filmeztek, sőt érzésem szerint az is helyes koncepcióból fakadó tévés mikrofon-felszólítás volt, amikor a közös tánc megkezdődött: „Mindenki táncoljon! Aki nem tud, az tanuljon a partnerétől!” Mert a közös táncban, amelyet a magyarózni, lapádi vagy széki, Küküllő menti vagy vistai⁴⁸ stb. „módra” táncoltak más-más zenészekkel – kívülállók és táncházbeliek – nos, ebben mindenki egyszerre volt tanuló és tanító, de egyben – s ez mindenkinek élménye volt – önfeledt táncos!

Táncház és ifjúságnevelés: A táncházak igényes szórakozása önmagában is „nevelő” feladat, hiszen nem mindegy, hogy ifjúságunk hogyan szórakozik. De van a táncházaknak egy messzebb menő nevelő feladata is: *az ifjúság teljes nevelése!* A falura járás, a népzene és a népi táncok gyűjtése nem akárhogyan, hanem szakszerűen – és ez a szakszerűség már sok tekintetben megvalósult. Ugyanakkor a teljes népi kultúra iránti érdeklődés, a faluval való találkozás nem elhanyagolható nevelői szempont. Hiszen sok ma táncázás egyetemi hallgató nemsokára falura kerül, és másképpen viszonyul majd a faluhoz, másként fog majd hozzá a kallódó értékek fölfedezéséhez és gyűjtéséhez. Ha ezt a koncepciót nem is minden táncház és nem is egyenlő módon, az udvarhelyi táncház már teljes mértékben magáévá tette és meg is valósította. S mivel ők voltak a házigazdák, ez az egész rendezvényt áthatotta.

Ezt a nevelő szerepet vállalta és föl is karolta az udvarhelyi városi és a Hargita megyei KISZ-bizottság, amikor magára vette a táncházak támogatását. Hiszen ezek nemcsak a táncolást szolgálják, hanem színvonalas előadásokkal egybekötött alkalmak is: szerencsés lehetőség arra, hogy az ifjúság nemes irányban, szociális célkitűzések megvalósítására nevelődjék. Nem beszélve arról, hogy e találkozókon munkások, diákok, fiatal értelmiségiek együtt tanulnak, együtt fogalmazhatják meg kérdéseiket.

Tudományos ülésszak: Így már természetesnek tűnik, hogy egy táncháztalálkózón tudományos ülésszakot rendeznek, mégpedig olyat, amelyen a népi tánc és népdal, a tárgyi és szellemi néprajz tegnapi és mai kérdései alkották az előadások

48 Lásd a 46. lábjegyzetet.

témakörét. Már maga az a tény, hogy a táncháztalálkozót olyan országos szervek támogatták, mint a Kriterion Könyvkiadó, a Művelődés, a Televízió magyar adása, emellett pedig a megyei és városi KISZ-bizottság kötelezte a rendezőket a nagyon komoly tudományos igényre, arra, hogy a táncházmozgalom szellemi erőtartalmait is számba vegye.

Az ülésszaknak tehát három szempontot kellett szem előtt tartania: a) a nemzetiségi jelleget; b) a résztvevő vidékek tudományos képviseletét és c) a modern folklórkutatás kérdéseit.

a) A tudományos ülésszak nemzetiségi jellegét a magyar folklóról szóló előadások mellett a lipovánok, az ukránok és a szászok folklórájának ismertetése biztosította. A nemzetiségi ülésszak megszervezése a Kriterion érdeme.

b) A táncházak, illetve az egyes táncsoportok több néprajzi vidéket is képviseltek: a moldvai magyarokat, Küküllő mentét, Homoród mentét, Kalotaszeget, a Mezőséget. Ezért a rendezés gondoskodott arról, hogy a résztvevők a nagyobb kitekinetés és szélesebb összefüggések megláttatása végett e vidékek néprajzával foglalkozó tanulmányokat hallhassanak. Hogy csak néhányra utaljék: Faragó József, ifjú dr. Kós Károly, Nagy Jenő, Szentimrei Judit, Kallós Zoltán előadásaiban részleteket hallottak a már megjelent vagy nemsokára megjelenő kötetekből, amelyek egy régebbi nagyobb kollektív gyűjtésből származnak. E kötetek nagy része a Kriterion gondozásában látott és lát napvilágot.

c) Az ülés, miként a plakát is hirdette, a folklórkutatás mai állapotát és kérdéseit próbálta megvitatni. Ebben az értelemben figyelemreméltó előadások hangzottak el: Kósa Szánthó Vilma a rokonsági rendszerek alakulását és fejlődését összehasonlító elemzésben mutatta be; Ráduly János egy ballada-szociográfiai felmérést adott elő; Könczei Ádám elméleti és gyakorlati jellegű előadást tartott a táncról és annak tudományos fölméréséről.

Hadd emeljem még ki a házigazdák példás szereplését: Tamás Margit, a Pedagógiai Líceum magyar szakos tanára, diákjai Orbán Balázsról elnevezett folklórkörének vezetője arról a gyűjtésről és kutatásról számolt be, melyet már néhány éve folytatnak. Az elmúlt évek során a népi építkezést kutatták részben kollektív gyűjtés és feldolgozás útján egyetlen faluban, részben pedig ki-ki a maga falujában. Az előadás nemcsak szakszerűségével tűnt ki, de külön érdekessége volt a szemléltetése illusztrációkkal, vetítéssel, rajzokkal.

Természetesen e néhány utalás csupán ízelítőt kívánt adni, hiszen húsz előadás hangzott el, s azokból együttesen végül is kidomborodtak a folklórkutatás és a tárgyi néprajz mai kérdései.

Ami viszont hiányérzetet keltett, az az, hogy a rövid két és fél napba belezsúfolt előadásokat nem követhették viták és hozzászólások, mivel erre nem jutott idő. Így aztán nem kerülhetett sor olyan kérdések megvitatására, mint például a társadalomnéprajz, amely nálunk még alig nyert polgárjogot, valamint az újabb kutatói szemlélet megvitatása, ami sok mindent tisztázott volna.

Az is hiányosságnak minősíthető, hogy a résztvevők egy része, akik maguk is szereplésre készültek, nem vehetett részt az előadásokon. Így csak részben valósulha-

tott meg az a célkitűzés, hogy a táncházak tagjai ösztönzést nyerjenek a folklór- és néprajzkutatásra is.

Összegzésként: Amikor a táncházak a *leghitelesebb népi tánc, népzene és népdal mellett* döntöttek, jó utat választottak; szép és nemes szórakozás mellett magasabb igénynek is megfeleltek: zenei anyanyelvünket is elsajátítják.

A közös táncolás sikere bebizonyította, hogy *nem kell beszűkülni: az egyes táncházak hozzáláthatnak táncrendjük bővítéséhez.*

A táncolást össze lehet kapcsolni a falumunkával és a néprajzi gyűjtéssel is, tehát nem csupán tánc- és énekgyűjtéssel. Erre jó példát mutattak az udvarhelyiek, akik ezt talán országosan is elsőként valósították meg, példát mutatva arra, hogy ezt másutt is meg lehet valósítani.

Egy bizonyos: nagy élmény volt, nagy és komoly társadalmi összefogás eredménye. Köszönet érte a Televízió magyar adásának is, amely nemcsak a filmezést vállalta, de anyagilag is támogatta az udvarhelyieket a találkozó megrendezésében. A Kriterion Könyvkiadó jelenléte biztosította az országos nemzetiségi szintet, a Művelődés vállalta az előadások közlését.

Persze a munka nehezét és kevésbé látványos részét a házigazdák, a megyei és városi KISZ-bizottság és a székelyudvarhelyi táncház vállalta. Az a szívéllyesség, ahogyan az egyes csoportokat fogadták, ahogyan ellátásukat és szállásukat megszervezték, egészségében véve felemelően szép volt.

Világosan kiderült: a táncházak szerepe az ifjúság nevelésében már minden vitán felül áll. A továbbiakban tehát az a fontos, hogy mindig ugyanilyen lelkesen, igaz útkereséssel végezzék munkájukat.

Nagy Olga

(A Hét, 1979/28. 2–3. – 1979. július 13., péntek)

A mezőségi tánctanár

„Vágják az erdei utat,
Viszik a szegény fiúkat”

- Mutatkozzál be, kérlek.
- Kiss Mihálynak hívnak.
- Hova valósi vagy?
- Visai.
- Palatka közel van hozzátok?
- Elég közel, ahhoz képest, hogy Mezőségeen vagyunk.
- Jól tudnak a palatkaiak muzsikálni?
- A legjobb zenészek Mezőségeen...